

Pilica, długości ponad 325 km (**w granicach województwa łódzkiego – około 170 km**), to lewy, najdłuższy dopływ Wisły, wypływający powyżej miasta Pilica z krasowego, wydajnego wywierzyska. W źródłowym odcinku płynie w bezleśnej dolinie wciętej w jurajskie i kredowe podłoże. Górny, łódzki odcinek rzeki pełen jest zabudowy hydrotechnicznej, w przeciwieństwie do dolnego, mazowieckiego odcinka o słabo uregulowanych brzegach. Dolinę Pilicy otaczają rozległe lasy, rzeka przepływa przez trzy **parki krajobrazowe: Przedborski, Sulejowski i Spalski** połączone w **Zespół Nadpilicznych Parków Krajobrazowych**, chroniący obszary cenne przyrodniczo, Puszcę Pilicką, krajobraz doliny rzecznej z roślinnością, zabytkami, folklorem i historią. Od **Szczekocina do Sulejowa** tereny nadrzeczne są też chronione jako obszar **Natura 2000 Dolina Środkowej Pilicy**.

W dolinie Pilicy żyje wiele gatunków zwierząt, w tym chronionych. W samej rzece występuje bogactwo ryb, które przyciągają ptaki wodno-błotne i drapieżne. Przez cały rok można tu spotkać bobry i wydry. Dolina to też bogactwo roślinności w tym również chronionych. Okresowo zalewane brzegi rzeki porastają łęgi, suchsze tereny – lasy mieszane, a wysepki i plaże zarośla i trzcinowiska.

Szlak Pilicy jest bardzo atrakcyjny. Spływ jest odpowiedni nawet dla początkujących kajakarzy. To rzeka nizinna o korzystnym średnim spadku na szlaku wynoszącym 0,48‰ (od źródeł do ujścia 0,78‰). Spokojnie płynie wśród łąk i lasów, ma łagodny nurt w dolnym odcinku i bardziej wymagający w części górnej. W górnym i środkowym biegu mocno meandruje. To rzeka ciekawa, zapewniająca wiele wrażeń i emocji, często zmieniająca kierunek, głębokość i szerokość koryta i doliny. Raczej nie sprawia problemów, choć spadek poziomu wody spowodowany wylesieniem w dorzeczu powoduje, że bywa kapryśna i miejscami wyczerpująca z powodu silnego prądu w płytkiej wodzie, płytko zanurzonych przeszkód, płycizn przemieszczających się w nurcie oraz głębi z wirami. Piaszczyste dno i rozległe plaże umożliwiają odpoczynek i kąpiel, a lasy i łąki zapewniają miejsca biwakowe. Rzeką płynie się dość szybko, odcinki dzienne dla początkujących kajakarzy to 20 km, dla wprawnych do 30 km. W dolinie Pilicy infrastruktura turystyczna umożliwia uprawianie turystyki wodnej, pieszej i rowerowej. Działają wypożyczalnie kajaków, wiele firm przez cały rok oferuje spływy kajakowe, transport sprzętu i ludzi, wyżywienie i noclegi. Przy brzegach pobudowano pomosty dla kajakarzy.

Pilica jest dostępna dla kajaków w okresie wiosennym od wsi **Dobra**, a przez cały rok od **Żarnowca**. Górna część szlaku do **Koniecpola** jest trudna, koryto jest wąskie, w nurcie jest wiele przeszkód (drzewa, progi, jazy, bystrza) wymuszających przenoski. Odcinek ten jest rzadko uczęszczany, urozmaicony i dziki, otoczony lasami, dostępny dla doświadczonych kajakarzy. W zalesionych okolicach środkowego biegu w nurcie, często tuż pod powierzchnią wody, widać przewrócone i zatopione drzewa. Pod **Koniecpolem** w dolinie szerokości do 2 km założono kilka kompleksów stawów rybnych. Dalej na szlaku kajakarzy jest więcej, a uciążliwe jazy i progi kończą się pod **Maluszynem**, skąd latem wypływają mało doświadczone grupy. W okolicy **Przedborza** rzeka doliną głębokości do 50 m opływa krańce pasma wzgórz. Pod **Smardzewicami** jej spiętrzone zaporą wody tworzą Zbiornik Sulejowski, którego pokonanie, wraz z przewozem kajaków przez zaporę w **Smardzewicach**, zajmuje co najmniej dwa dni. Ale nie jest to uciążliwe, zbiornik jest atrakcyjny i przyjazny, na jego brzegach jest mnóstwo możliwości letniego i weekendowego wypoczynku oraz noclegów, można po nim żeglować i surfować.

Poniżej zapory w **Smardzewicach** rzeka wielokrotnie pod pływa do wysokiej lewej skarpy, niskie brzegi otaczają łąki i pastwiska dobre na dzikie biwaki. Pola namiotowe i campingi poza okolicą zbiornika są nieliczne. Od **Tomaszowa Mazowieckiego** do **Białobrzegów** rzeka płynie w dolinie o szerokości do 4 km. Szczególnie wysoki i stromy jest jej lewy brzeg między **Domaniewiczami** a **Tomczycami**, a porośnięta lasem gliniasta skarpa wznosi się do 30 m nad wodą. Sąsiednie wzgórza morenowe poprzecinane jarami i wąwozami porastają sady. Prawy brzeg jest znacznie niższy i płaski, zajmują go łąki i pastwiska. Dolny odcinek poniżej **Białobrzegów** to rzeka meandrująca w asymetrycznej dolinie między wydrami, dno doliny jest podmokłe ze starorzeczami, koryto ma szerokość do 100 m. Poniżej **Warki** Pilica obwałowanym odcinkiem uchodzi do Wisły w okolicach wsi **Ostrówek**.

Spływ można rozpocząć w **Koniecpolu**, jeszcze w województwie śląskim, przy moście w ciągu ulicy Chrzastowskiej. Obok kapliczki zjeżdża się na łąkę nad wodą. Tu też jest pierwsza przenoska kajaków przez jaz (50 m). Dalej szlak podzielony jest na siedem jednodniowych odcinków. Należy uwzględnić czas potrzebny na pokonanie Zbiornika Sulejowskiego. Z **Koniecpola** płyniemy meandrami przez łąki, brzegi są niedostępne i porośnięte trzcinami. Mijamy ujście **Kanału Kopanka** oraz **Radoszewnicę**,

w **Okołowicach** przenosimy kajaki (50 m) przez kładkę nad jazem i wodujemy je z piaszczystej łachy. Mijamy kolejne mostki i kompleks stawów rybnych.

Spływ można też rozpocząć trochę ponad 10 km dalej, przy granicy województwa łódzkiego, w śląskiej wsi **Kuźnica Grodziska** przy jazie. Rzeka rozdziela się, płyniemy prawą odnogą i jeśli zastawka nie jest podniesiona, przenosimy kajaki przez gospodarstwo (60 m) i tu też możemy rozpocząć spływ.

W **Wólce** przenosimy kajak (20 m) przez zniszczone urządzenia młyńskie, a w **Modle** przez jaz (50 m). Po pokonaniu odcinka płynącego pod lasem z wieloma powalonymi drzewami w korycie, można odpocząć w **Pukarzowie**. Dalej przez wyschnięte stawy prowadzi prosty, uregulowany odcinek, a na końcu stawów w **Mostach** znów przenosimy kajaki przez jaz (50 m). Za **Mostami** Pilica meandruje. W **Maluszynie** można wysiąść z kajaków i obejrzeć ładne, stare, drewniane domy z ganeczkami i kolumnkami, kościół oraz XIX-wieczną szkołę w dawnym dworze z basztą i klasycystyczne czworaki.

Od **ujścia Zwleczy** do **ujścia Czarnej Włoszczowskiej** Pilica jest wąska i głęboka z wartkim prądem, zwalonymi do wody drzewami i brzegami porośniętymi zaroślami. W **Sudzinie** działa przystań z wypożyczalnią kajaków. Poniżej **ujścia Czarnej Włoszczowskiej** rzeka poszerza się, spłyca i meandruje. Aż do **Smardzewic** w nurcie są mielizny i wyspy. Można wysiąść w **Bobrownikach**, **Krzętowie** czy **Białym Brzegu**, gdzie jest kąpielisko i stacja harcerska.

Tak dopływamy do **Przedborza**, pokonujemy kamienny próg i lądujemy na plaży. W siedzibie Przedborskiego PK są miejsca noclegowe. Następnie pokonujemy kamienny próg i bystrza i dopływamy do **Trupienia**. Za **Tarasem** zaczynają się dłuższe, proste odcinki. Za **Faliszewem** z przeprawą łodzią mijamy kolejne wsie: **Skotniki**, **Łęg Ręczyński** i **Trzy Morgi** z pomostami. W **Białej Górze** z zakola skręcającego o 180 stopni widać długą i wysoką piaszczystą skarpe porośniętą lasem, niedostępną z wody, można też wyjść na pomost. Dalej rzeka rozlewa się szeroko, widać płycizny, wyspy i przy **ujściu Czarnej Malenieckiej** plażę.

W **Kurnędu** na szerokiej łące można rozpocząć krótszy spływ. Jest tu sklep, gastronomia, noclegi i przystań kajakowa. W **Sulejowie** rzeka ma umocnione nabrzeże, w korycie widać wyspy, a przy pomoście mogą się zatrzymać busy z przyczepą kajakową, tu również można zacząć lub zakończyć krótszy spływ. Poniżej **ujścia Radońki** jest plaża, na której można wylądować, by zwiedzić

klasztor w **Podklasztorzu**.

Dopływamy do **Zbiornika Sulejowskiego** o długości 16,5 km. Przed **ujściem Luciąży** jest miejsce biwakowe i do odbioru kajaków, gdy nie wpływamy na zbiornik. Przed nim rozwidlenie koryta na trzy odnogi, płyniemy lewą. Nad zalewem mijamy **Barkowice, Barkowice Mokre** z portem jachtowym i przesmykiem szerokości 100 m wpływamy na większą część zbiornika (uwaga na fale w wietrznych okresach). Nad zbiornikiem w **Zarzęcinie** jest port i wioska żeglarska, w **Bronistawowie** dwie przystanie, w **Karolinowie** plaża z kąpieliskiem, **Tresta Rządowa** zaprasza do portu. Z portu w **Swolszewicach Małych** przewożymy kajaki przez zaporę. Jeśli nie przewożymy kajaków czeka na nas uciążliwa przenoska przez zaporę i próg wodny (400 m).

W **Tomaszowie Mazowieckim** można wysiąść z kajaków na slipie ośrodka wypoczynkowego. W okolicy warto zwiedzić Rezerwat Niebieskie Źródła i Skansen Rzeki Pilicy. Za miastem trzeba uważać na bystrze. Po minięciu **Spały** z przystanią, za ujściem Gaci widać drzewa Rezerwatu Spała i dalej przystań w **Teofilowie**. Mijamy **Inowódz**, wysiadamy z kajaków za mostem. Stąd można podejść do ruin zamku Kazimierza Wielkiego z salami wystawowymi i wieżą widokową oraz stojącego w oddali na skarpie kościółka św. Idziego. Pomost w **Zakościelu** to miejsce biwakowe dla grup. Można się też zatrzymać w **Mysiakowcu, Grotowicach i Gapininie**. Stąd szerokim korytem Pilicy płyniemy do **Domaniewic**, mijamy prom i przy pomoście kończymy spływ łódzkim odcinkiem. Warto też popłynąć około 10 km dalej i zakończyć spływ na Mazowszu w Nowym Mieście nad Pilicą.